

*Peter Widell og Ulf Dalvad Berthelsen (udg.):
11. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
Århus 2006*

TEKSTLINGVISTIK OG BIBELHISTORIE – PRÆSENTATION AF EN PH.D.-AFHANDLING

Af Edith Aller (tidl. Hjørring Seminarium og Danmarks Pædagogiske Universitet)

1. Indledning

Et par biografiske bemærkninger – ud fra devisen: Sent, men ikke for sent

Da jeg i 1998 gik på efterløn fra mit job som seminarielektor i dansk, havde jeg den fornøjelse at afdelingslederen for det daværende DLH Aalborg (senere DPU Aalborg, nu CVU Nordjylland) ringede mig op og tilbød mig gode betingelser for en tilknytning som ulønnet videnskabelig seniormedarbejder med henblik på endelig at give mig mulighed for at lave noget kvalificeret forskningsarbejde. For en seminarielærer var der ingen forskningstid, og han vidste det havde været mit ønske i mange år.

I 70erne beskæftigede vi os på seminarierne bl.a. med problemet *indoktriner*ing. Ingen kunne rigtigt definere hvad det var, men jeg forestillede mig at en sproglig analyse af såkaldt indoktrinerende tekster måtte kunne afsløre hvad det var, hvis det fandtes.

Den sag tog jeg nu op, her tredive år senere. Jeg valgte dog at tale om *modtagerregulering*. Min drivkraft var desuden en *forundring* over at man har fundet det nødvendigt igen og igen at genfortælle visse kulturbærende folkelige fortællinger. Samt en stor *nysgerrighed* efter at finde ud af hvad den stadig forholdsvis nye *tekstlingvistik* i grunden går ud på.– Jeg havde en fornemmelse af at den kunne være et godt analyseredskab til det jeg ville.

Det blev til en ph.d., forsvaret for DPU sept. 2004, med titlen *Den bibelhistoriske fortællings sprogbrug. En sammenlignende tekstlingvistisk analyse af 12 versioner af syndflodsfortællingen med særligt henblik på teksternes kohærens, kohæsion og funktion og disse forholds betydning for modtagerreguleringen.*

2. Genren

Bibelhistorie er den oversete, for ikke at sige glemte *børnelitterære genre*. Selv Torben Wein-

reichs netop udkomne omfattende og stærkt roste børnelitteraturhistorie nævner kun én eneste bibelhistorie, og det er en billedbog. Faktisk er der over knap 300 år udgivet små 200 bibelhistorier på dansk – plus talrige genudgivelser og omarbejdelser.

Som skolehistorikeren Ingrid Markussen skriver et sted, har det bibelske sprog i århundreder påvirket danskernes sprogbrug i særdeles grad – det har været en del af den kollektive sproglige bagage: Danske børn har dagligt haft tilgang til, ja været tvangsindlagt til et litterært og indimellem stærkt poetisk skriftsprog, dels Bibelens eget sprog – der læstes jo op af den både først og sidst på skoledagen – dels det bibelhistoriske parafraserende sprog, mundtligt formentlig siden reformationen, skriftligt siden den første skriftlige bibelhistorie på dansk.

Mange biografier nævner omgangen med bibelhistorier – et eksempel: *Oehlenschläger* skriver i sine erindringer om sin triste skolegang: ”Min trøst var Hübners bibelske historie. Når vi havde lært vore lektier, fik vi lov at læse et stykke deri. Hver havde sit mærke deri. (...) Med alle disse mærker kunne Hübners historie slet ikke lukkes, men lå og rakte de utallige tunger ud med Moses, Josef, David, Salomon etc. etc.”

I dag står der metervis af bibelhistorier på børnebibliotekerne, de bruges i hjem, skoler og kirker, men ingen herhjemme synes at interessere sig for dem som forskningsobjekt – i hvert fald er det ikke lykkedes mig at finde andre i Danmark! En enkelt i Sverige, en enkelt i Norge og rigtig mange i det tysktalende område – men altså ingen herhjemme, det være sig teolog, religionspædagog eller andet.

Der fandtes da heller ingen bibliografi over danske bibelhistorier da jeg gik i gang. Jeg udarbejdede så en registrant – der mangler stadig en egentlig *biografi*. Af registranten fremgår det at den først skriftlige bibelhistorie (der er tidligere udgivet bibelhistorier i billeder) er den af *Hübner* som Oehlenschlägers skole ejede ét eksemplar af – nemlig den danske oversættelse fra 1728 af Hamborg-rektoren Johann Hübners fortræffelige værk *To gange to og halvtredsindstive Udvalde Bibliske Historier Af Det gamle og nye Testamente, Oversatte til Tienneste for fattige og enfoldige Bønderbørn udi de allernaadigste forordnede Kongelige Danske [her følger et stik af en rytterskole].*¹

Som *analysefortælling* valgte jeg fortællingen om Syndfloden fordi den formentlig ville være med i næsten alle bibelhistorier, og den har et passende omfang samt et dramatisk forløb.

Som *grundtekst* valgte jeg den danske oversættelse af den som den står i 1871-oversættelsen af Det gamle Testamente – officielt fordi denne oversættelse udkom midt i perioden, i virkeligheden fordi jeg synes om dens æstetiske kvaliteter.

Jeg valgte desuden ni skriftlige parafraser af Syndflodsfortællingen og to mundtlige – sammen dækker de 11 versioner de vigtigste *perioder* i kirkehistoriens og pædagogikkens historie herhjemme: Der er bl.a. en ortodoks, en rationalistisk, en pietistisk, en tilpasningspædagogisk, en ”børnevenlig” og en litterær. De to mundtlige er fra ca. 1980 – to lærere der gav mig lov til at lytte med med en båndoptager mens de fortalte for deres klasser, den ene, som det viste sig, ud fra en konservativ religiøs tradition, den anden ud fra en moderne ”det er ikke min historie-synsvinkel”.² – Så vidt mit korpus.

Mine analysetilgange var tekstlingvistiske, herunder narratologiske. Til min fornøjelse var narratologien, herunder den klassiske strukturalisme, under restituering sidst i 90erne da jeg tog fat i den – efter at den havde været ude i kulden for sin minimalisme og anden dårlighed, havde bl.a. engelske og amerikanske forskere genoplivet den: Den er nyttig, man må bare man ikke nøjes med den. Mine særlige analyseområder var teksternes kohærens, kohæsion og funktion.

Jeg havde en idé om at tekstlingvistikken, incl. narratologien, ville tilbyde tilgange der var tilstrækkeligt tekstnære til at kunne sige noget væsentligt konkret uden at være så tekstnære at jeg ville ende i grammatiske petitesseer. Det kom næsten til at holde, selvom jeg endte med at opdage at forskellige tiders bibelhistoriske parafraser bruger forskellige typer *kohæsive koblinger*, herunder forskellige typer *junktorer* – det var fristende lige at lægge Halliday og Hasans taksonomi ned over de 12 tekster, og det viste at det faktisk er muligt ud fra brugen af junktorer i en tekst at sige hvilken pædagogisk periode teksten er fra, og dermed hvilken form for modtagerregulerig den afspejler. I grunden vel ikke nogen overraskelse.

Når den myndige biskop Balslev fortæller *sin* version af Syndfloden i 1844, er der ikke noget at diskutere: Han anvender dobbelt så mange junktorer som gennemsnittet, og først og frem-

¹ Det sidste er et salgstrick fra oversætterens side – bogen henvender sig til hjemmene hvor der skal læses en eller to fortællinger om ugen, derfor antallet 52, men rytterskolerne var netop oprettet.

² Det sidste gav sig bl.a. udslag i en gennemført brug af præsens og en stadig henvisning til kilden: Sådan står det altså i Bibelen!

mest af den styrende slags: ”Synd og ugudelighed tog *således* overhånd at Gud besluttede at udrydde den fordærvede slægt af jorden.”

Som det fremgår, har jeg valgt at indsætte hvad jeg fandt af sprogligt, i en kontekst-sammenhæng. Til den ende har jeg benyttet *Reinhardt Kosellecks* historiske begrebsanalyse – hans tanker om at begreber over tid skifter signifié, viste sig nyttige. Det *geschichtliche Grundbegriff* ’bibelhistorie’ har faktisk spillet så stor en rolle i den skiftende samfundshistories opfattelse af hvad kristendom er, at det kan forstås i sammenhæng med den. Et mini-eksempel : I *Salmonsens konversationsleksikon* (1915) er begrebet ’bibelhistorie’ omhyggeligt defineret ud fra tidens pædagogiske forståelse af det, i *Encyklopædien* (1994) er det udeladt.

Da *Hübners* bog udkom som den første bibelhistorie i Danmark, måtte han forsvare brugen af den: Den slags genfortælling var tant og fjas – børn skulle læse i Bibelen selv, og ville man endelig bruge en bibelhistorie, måtte den ligne grundteksten i enhver måde.

Da Aage Nørfelts *Børnenes Bibelhistorie* udkom i 1958, efter at krigen havde vendt op og ned på meget, skrev han direkte i sin lærervejledning at det nu drejede sig om at *tilpasse* GTs tekster til moderne tiders børn. Vi var nået hele vejen rundt – fra at tilpasse børn til Bibelen til at tilpasse Bibelen til børn.

I dag står vi et tredje sted – men det er der ikke tid til at komme ret meget ind på her: Der er en litterær retning hvor fortællingerne nærmer sig noveller (*Ingrid Schrøder-Hansen*), en ”ortodoks” skoleretning hvor det drejer sig om at videregive det centrale indhold i fortællingerne så loyalt som muligt (*Bodil Busk Sørensen*) – og en tredje, børnevenligt muntert forkyndende (*Møllehave*).

Hvad jeg ville med min afhandling, var naturligvis at vise hvordan forskellige forfatter-hensigter giver sig sproglige udslag når grundteksten er den samme, mens konteksten stadig ændrer sig. Min opfattelse af hvordan en fortælling bliver til, henter jeg hos *Genette* (1972): Der er nogle *hændelser*, faktiske eller fiktive, som i et sind bliver redigeret til en *historie* der sættes-i-ord og dermed gøres til en *fortælling*.

Som model af den færdige fortælling benyttede jeg en let omarbejdet udgave af v. *Dijks* grenmodel af en fortælling (1980) – den jeg på dansk har kaldt *Rodnetmodellen* (fig. 1). Den var

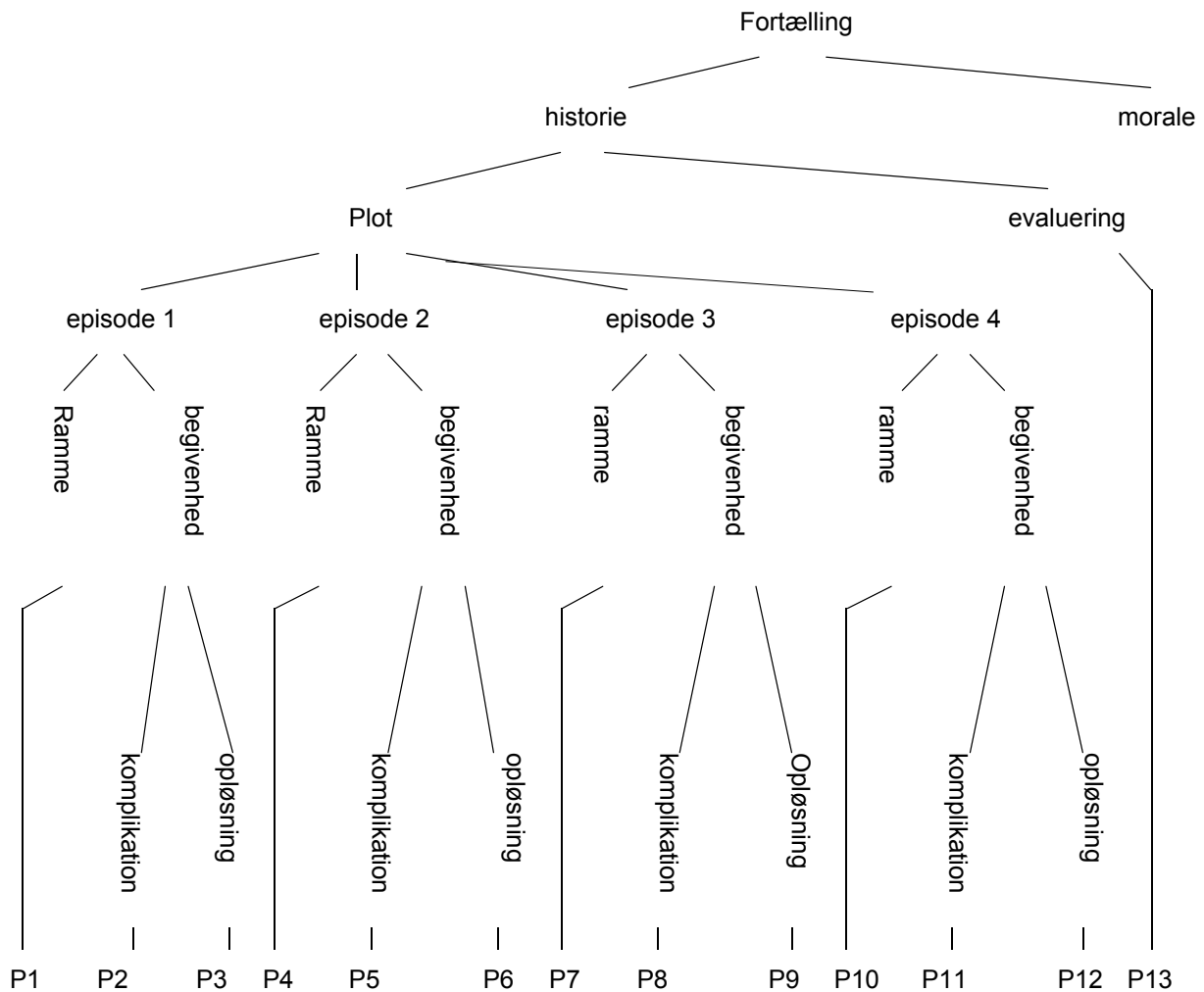
til god nytte ved sammenligning af forekomsten af de nævnte bestanddele fra parafrase til parafrase.

Fig.

1.

Rodnetmodellen

(efter van Dijk)

Når modellen læses ovenfra, fremgår det at en fortælling i fuldstændig udgave består af en *historie* og en *morale* hvor moralen henvender sig direkte til modtageren: Sådan går det når man er ulydig mod Gud! kunne det hedde. – I Genesisteksten er der en mere moderat morale, tænkt til Det gamle Testaments primære læsere: "Af Noahs Sønner blev hele Jorden befolket allevegne." (Genesis kap. 9 v. 19). Ofte har fortællinger i Bibelen ingen morale. En sådan falder da også, som det fremgår af modellen, uden for historien.

Den ortodokse *Hübner* anbringer moralen til slut, efter selve historien, dels som "Nyttelige lærdomme" (Hvad kan man deraf lære?), dels som "Gudelige tanker" (som det læsende eller lyttende barn bør gøre sig).

Birch (1788), hvis bibelhistorie for børn er den første der er forfattet på dansk, deler moralen op og bruger den som det Labov og Waletsky kalder *de frie* og *de begrænsede ytringer*. De indgår skjult i handlingen (og her kan man vel tale om egentlig modtagerregulering):

"Gud besluttede at spare den gudfrygtige Mand Noa. Så nyttig er Guds frygt. Gud lod først Menneskene formane ved Noa..."

Og så videre. I vore dage undgår de fleste fortællere en egentlig morale.

Historien består igen af et *plot* og en indre *evaluering*. *Plottet*, det egentlige handlingsforløb, består som det fremgår, af et antal episoder. Antallet er variabelt, den korteste fortælling består blot af en enkelt episode, mens en lang fortælling selvsagt kan have mange, og de er som de udsagn de udgøres af, oftest kronologisk ordnede. Plottet i Syndfloden er langt de fleste parafraseforfattere hen over tiden enige om, så det er ikke her de indretter sig på deres tid og hensigter.

Evalueringen udgøres ofte af en replik der i få ord inden for fortællingens rum opsummerer historien og det udfald den fik: "Og Gud sagde til Noah: dette skal være et Tegn paa den Pagt, som jeg har oprettet imellem mig og imellem alt Kjød, som er paa Jorden." (kap. 9 v. 17). Det var hvad der kom ud af den historie inden for historiens eget rum: Noah og alle hans fik en pagt og et pagtstegn med gyldighed fremover. Nogle gen-fortællere tager den med, andre ikke, forbavsende nok. Den er jo meningen med det hele.

Episoder og handlingspropositioner

Nederst i modellen, på ytrings- eller udsagnsniveauet, kan den korteste version af en fortællings narrative forløb nedfældes i et antal *propositioner* der gengiver indholdet af fortællingens episoder. Hver episode kan rummes i tre propositioner, en *ramme*, en *komplikation* og en *opløsning*. Propositionernes formulering overføres ikke fra grundtekstens overfladetekst. Ved hjælp af regler, hentet hos van Dijk og Mieke Bal, udkrystalliserede jeg tekstens sæt af handlingspropositioner der samlet udgør hvad jeg har kaldt fortællingens *handlingssubstrat* (fig. 2). Dette substrat udgør det indhold af historien som nødvendigvis må være repræsenteret i en parafrase hvis den skal være fuldt gyldig. *Ramme*-propositionen skal angive en nødvendig forudsætning for hand-

lingen i komplikationen. *Komplikationen og opløsningen* skal have en menneskelig agens hvis handling bl.a. skal

- udtrykke en forandring
- udtrykke resultatet af et bevidst valg
- udtrykke et møde mellem to aktanter
- være udtryk for en handling der er nødvendig på fortællingens globale plan

Alle tre propositioner skal have samme handlende *subjekt*

(Fig. 2). *Fortællingens handlingssubstrat.*

Episode 1

- P 1: Gud så menneskenes ondskab.
- P 2: Gud besluttede at udrydde dem.
- P 3: Gud ville oprette en pagt med en retfærdig mand.

Episode 2

- P 4: Noa var en retfærdig mand.
- P 5: Han byggede et skib.
- P 6: Han gik ind i skibet med sin familie og nogle dyr af alle slags.

Episode 3

- P 7: Vand vældede frem over jorden.
- P 8: Vandet udslettede alt liv undtagen dem i skibet.
- P 9: Vandet sank

Episode 4

- P 10: Noa så at jorden var tør.
- P 11: Noa gik ud af skibet med familie og dyr.
- P 12: Noa byggede et alter og ofrede til Gud.

Evaluerings

- P 13: Gud velsignede Noa og indgik en pagt med ham.

Rammens semantiske indhold "sætter scenen" og danner udgangspunkt for hvad der sker i episoden – se fx P4: "Noa var en retfærdig mand". *Komplikations* indhold angiver en forandring i forhold til rammen, her P5: "Han byggede et skib". Endelig en *følge* af de to foregående propositioners indhold, her P6: "Han gik ind i skibet med sin familie og nogle dyr af alle slags". – Indholdet i en *følge* afslutter således episoden, men viser også hen til den følgende episodes ramme som nu P6: Nu kan vandet godt komme.

Præcis den formulering jeg her har givet propositionerne, findes næppe i nogen bibelhistorie. Men repræsentation for de fleste af de 13 propositioners indhold må findes hvis fortællingen skal udgøre en adækvat gengivelse af netop denne historie. Det er tekstens *egentligt narrative udsagn* som samlet gengiver historien

I selve *Genesisversionen* kan der, ikke overraskende, findes udsagn der dækker 12 af de opstillede 13 propositioners indhold – jeg har jo brugt den tekst som udgangspunkt for min analyse. Et eksempel: Indholdet i P1 hedder i den bibelske sprogbrug: "Herren saa, at Menneskenes Ondskab var stor"(Gen. kap. 6 v. 5). Der mangler kun stof for P 10 – eller rettere: I Gen. omdannes propositionens indhold til en ikke-nødvendig episode, den om fuglene.

Hübner udelader hele 1. episode. Jeg har ikke kunnet finde en begrundelse for at en ortodoks teolog udelader Guds vrede. Osv. – der er ikke plads til flere eksempler.

– Samlet udgør de narrative udsagn tekstens grundlæggende kohærensband, dens egentlige dybdesammenhæng.

Det kausale substrat

Når jeg nu fjernede alle de tekstdele fra grundteksten der var brugt til repræsentation af handlingssubstratet propositioner, viste den tekst der blev tilbage, sig at rumme udsagn af to slags: De *kausale* og de *repetitive*. Til 12 af de 13 narrative propositioner i handlingssubstratet hører der således en udformet, nedskrevet begrundelse for den handling der udføres i propositionen. Af disse kausale udsagn kan der, igen efter visse regler, kondenseres et sæt kausale propositioner. De skal, sagt kort, have en af tekstens aktører som agens og rumme et kausalt forhold til en af tekstens P-sætninger. De danner tilsammen et kausalt substrat der, flettet ind i handlingssubstratet, ser sådan ud:

Fig. 3. Det kausale substrat

- K 0: Menneskene var onde*
- P 1: GUD SÅ MENNESKENES ONDSKAB
- K 1: Han fortrød at han havde skabt dem*
- P 2: GUD BESLUTTEDE AT UDRYDDE DEM
- K 2: Han var bedrøvet*
- P 3: HAN VILLE DOG OPRETTE EN PAGT MED EN RETFÆRDIG MAND
- K 3: Han huskede på Noa*
- P 4: NOA VAR EN RETFÆRDIG MAND
- K 4: Gud sagde til Noa: Byg et skib*
- P 5: NOA BYGGEDE ET SKIB
- K 5: Gud sagde: Gå ind i skibet, du og din familie og nogle dyr af alle slags*
- P 6: NOA GIK IND I SKIBET MED SIN FAMILIE OG DYR AF ALLE SLAGS
- K 6: Gud sagde: Jeg vil sende en oversvømmelse*
- P 7: VAND VÆLDEDE FREM OVER JORDEN
- K 7: Vandet steg og løftede arken*
- P 8: VANDET UDSLETTEDE ALT LIV UNDTAGEN DEM I SKIBET
- K 8: Gud huskede dem i skibet og sendte en stærk blæst*
- P 9: VANDET SANK IGEN OG SATTE SKIBET PÅ GRUND
- K 9: Noa så at vandet sank*
- P 10: NOA SÅ AT JORDEN VAR TØR
- K 10: Gud sagde til Noa: Gå ud af skibet*
- P 11: NOA GIK UD AF SKIBET MED FAMILIE OG DYR
- K 11: Noa så at jorden igen var beboelig*
- P 12: NOA BYGGEDE ET ALTER OG OFREDE TIL GUD
- K 12: Gud lugtede røgen fra hans offer*
- P 13: GUD VELSIGNEDE NOA OG INDGIK EN PAGT MED HAM
- K 13: Han ønskede at huske pagten og satte et pagtstegn*

Igen er det mig selv der som analysator har udformet propositionerne, her dem der er mærket med K. Men bibelteksten har repræsentation for dem alle undtagen K 11 som jeg selv har tildiget. Et eksempel: Til K 1 svarer: "Herren angrede at han havde skabt dem" (Gen. kap. 6 v. 6).

I min udformning af K 11 har jeg valgt at tillægge Noa et almenmenneskeligt ræsonnement som årsag til alterbyggeriet og offeret: *Noa så at jorden igen var beboelig*. I virkeligheden havde det nok været mere i overensstemmelse med Genesis' egen logik at udforme K 11 som *Noa huskede Guds strenghed*. K 11 er således en fortolkning, uden tvivl påvirket af de mange nyere bibelhistorier jeg har læst, der har samme udlægning. Fx skriver Ingrid Schrøder-Hansen (1999) om Noa-familien efter udgangen af arken: "De så sig stille omkring. Jorden var grøn og skøn som i skabelsens dage. Og Noa byggede et alter og brændte takoffer til Gud."³ Der står ikke et ord om taknemmelighed i Genesis kap. 6.

Samlet udgør fig. 3 den kortest mulige udgave af den bibelske fortælling om syndfloden hvis vi ved *fortælling* forstår såvel et narrativt som et tilhørende kausalt mønster.

Hübner har stort set udeladt det kausale net. Måske finder den ortodokse herre at man ikke kan tillade sig at gengive Guds og Noas *tanker* for børn – selvom Bibelens egen tekst gør det.

Rationalisterne er tilbøjelige til at skifte en del kausale udsagn ud med deres egne fornuftige begrundelser. Syndfloden kom som bekendt (hvis det er bekendt – det er udeladt i langt de fleste børne-bibelhistorier som meget andet der har med sex at gøre) fordi Guds folk giftede sig med fremmede, og stammen derfor ikke blev holdt "ren".

Nu spekulerer *Thorning* (1771) på hvorfor den slags tilbøjeligheder kommer over menneskene, for han vil gerne give denne viden videre til advarsel for høj og lav. Han giver *årstiden* skylden og skriver:

Tiden, som denne Syndflod skeede paa, meener somme var Efterhøst, i vores September, andre i Foraaret, i vores Maj, hvilken sidste Meening jeg meest ynder, fordi at det er den lystigste og yndigste Tiid om Aaret, og dets Henseende særdeles overfaldet disse i Synden trygge og sikre Mennesker, der fulgte, og ligesom vare begravne i alle utilladelige Vellyster.

³ I. Schrøder-Hansen (1999): *Bibelens Historier. Det gamle Testamente*. Gyldendal. p. 27.

Pietisterne indsætter også deres egne begrundelser, der oftest er moralsk-emotionelle – her gerne noget med Noas taknemmelighed. Der står som nævnt ikke ét eneste ord om fx taknemmelighed i grundteksten, men generationer af børn har fået en ikke-bibelsk opfattelse af en række grundlæggende træk ved den bibelske Gud og hans hjælper Noa fordi bibelhistorieforfatterne har omdigtet den bibelske kausalitet..

Jeg finder det interessant at den yngste af mine tekster, Bodil Busk Sørensen: *Skolebibelen* fra 2000, har hele det bibelske kausale net med, samtlige 13 udsagn., og det i en udgave der er tæt på grundteksten. Hun angiver selv at hun ønsker at være så loyal over for den bibelske tekst som muligt. En ny, mere objektiv form for fundamentalisme?

De repetitive udsagn

Den tredje type udsagn, de repetitive, var særligt spændende i min sammenhæng fordi de ofte rummede formidlende pædagogiske og poetiske træk der ikke var plads til i de to grund-mønstre. – Jeg hentede bl.a. god hjælp hos Roman Jakobson til analysen. Jeg udelader dem her.

3. Slutning

Hvad jeg fandt frem til, er således *et tekstnært beskrivelsessystem på mange niveauer af en bibelsk fortælling i forskellige versioner*. Hvad *forbliver* fra parafrase til parafrase hvis fortællingen skal være sig selv – og hvad *forandres* hvis den skal tale til sin tid?

Jeg samlede mine iagttagelser i en funktionsanalyse hvis kategorier jeg hentede hjælp til hos bl.a. Gülich og Quasthoff, og fandt frem til *otte parafrase-typer*⁴. De bruges i den tid de er opstået i, og kan genoptages senere – der er således inden for de seneste år udgivet såvel en pietistisk-fortolkende som den nævnte ”ortodokse” bibelhistorie, begge meget solgte.

Det er klart man kan bruge sin intuition eller diverse hermeneutiske analysetilgange når man vil sammenligne forskellige parafraser over den samme tekst. Jeg har villet vise noget af hvad den enkelte bibelhistoriefortæller gør. Tekstlingvistikken i sin brede form tilbød et analyseapparat som egnede sig til dette formål uden at jeg dog har udnyttet det fuldt ud.

⁴ Min afhandling kan lånes på Danmarks pædagogiske Bibliotek

Siden jeg forsvarede afhandlingen i 2004 har jeg haft den fornøjelse at religionspædagogerne gerne vil vide hvad jeg har lavet. *Børn læser bibelhistorier* og bliver påvirket af dem – vi må vel interessere os for hvad det er vi mere konkret giver dem i hænde, er devisen.

Det er derimod ikke lykkedes mig at finde et sted at skrive knap så akademisk om den lingvistiske side af min afhandling. Nogle gode danskfolk har sagt det ligeud: Når korpus er *bibelhistorie*, så... Det interesserer ikke sprogfolk, det interesserer ikke dansklærere.

Bibelhistorie er en *teksttype*, tilmed en meget udbredt. Og faktisk er beskrivelsen af hvad en parafrase er for noget, og hvordan den rent sprogligt skifter karakter over tid og efter formål, interessant i sig selv, uanset at – eller måske særligt når tendenserne forstærkes af teksternes ideologiske indhold.

Nå, men fornøjeligt har det været – det blev ikke golf eller costa del et-eller-andet – det blev bibelhistorie og tekstlingvistik! Jeg takker DPU og mine vejledere der gav mig chancen.

Litteratur

- Abbott, H. Porter (2002): *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press
- Aller, Edith (2002): "Fortælling og myndighed". I: *Kognition & Pædagogik. Tidsskrift om tænkning og læring*. Nr. 45, 12. årg. København: Psykologisk Forlag. p. 35-45
- Andersen, Niels Åkerstrøm (1999): *Diskursive analysestrategier. Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. København: Nyt fra Samfundsvidenskabernes
- Appel, Charlotte (2001): *Læsning og bogmarked i 1600-tallets Danmark*. København: Museum Tusculanums Forlag
- Auerbach, Erich (1965): *Mimesis. Virkelighedsgengivelsen i den vesterlandske litteratur*. Oversat af Helge Hultberg. København: Munksgaard
- Austin, J. L. (1975): *How to do Things with Words. The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press
- Bal, Mieke (1997): *Narratology. Introduction to the Theory of Narrative*. 2. ed. Toronto: University of Toronto Press
- Barthes, Roland (1996): "Introduction to the Structural Analysis of Narratives." I: Onega, Susana & José A. G. Landa (ed.): *Narratology: An Introduction*. London and New York: Longman. p. 45-60
- Berge, Kjell Lars, Patrick Coppock og Eva Magerø (red.) (1998): *Å skape mening med språk. En samling artikler av M.A.K. Halliday, R. Hasan og J. R. Martin*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Berthelsen, Egebak m.fl. (1974): *Fortælle teori. Forudsætning og perspektiv*. København: Arena.
- Blakemore, Diana (1992): *Understanding Utterances. An Introduction to Pragmatics*. Oxford: Blackwell

- Branigan, Edward (1996): "Story World and Screen" I: Onega, Susana & José A. G. Landa (ed.): *Narratology: An Introduction*. London: Longman. p. 234-248
- Bremond, Claude (1996): "The Logic of Narrative Possibilities". I: Onega, Susana & José A. G. Landa (ed.): *Narratology: An Introduction*. London: Longman. p. 61-75
- Brown, Gillian & George Yule (1983): *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press
- Budniakiewicz, Therese (1992): *Fundamentals of Story Logic; Introduction to Greimassian Semiotics*. Amsterdam: John Benjamins
- Carr, David (2001): "Narrative and the real world: An argument for continuity" I: Geoffrey-Roberts (ed.): *The History and Narrative Reader*. London: Routledge. p. 143-156
- Chandler, Daniel (2002): *Semiotics: The Basics*. London: Routledge
- Davidson, Ole (2001): *Parafrase*. Utrykt undervisningsbilag. Institut for Gammel og Ny Testamente, Århus Universitet. Dateret februar 2001
- de Beaugrande, Robert & Wolfgang Dressler (1981): *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman (Longman Linguistic Library)
- Dressler, Wolfgang (1973): *Einführung in die Textlinguistik*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Eco, Umberto (1976): *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press
- Eco, Umberto (2001): *Fortolkning og overfortolkning*. Med Richard Rorty, Jonathan Culler & Christine Brooke-Rose. Oversat af Mikael Brødsgaard og Keld B. Jessen. Århus. Systeme
- Eliad, Mircea (1995): *De religiøse ideers historie 1-4*. København: Gyldendal
- Fink-Jensen, Jens (1990): "Her strandede Noah med arken". I: Politiken 1990.10.14
- Frye, Northrop (1992): *Den store kode. Bibelen og Litteraturen*. Oversat af O. Lindegård Henriksen. København: Aros
- Genette, Gérard (1980): *Narrative Discourse. An Essay in Method*. New York: Cornell University Press
- Goffman, E. (1974): *Frame Analysis*. New York: Harper & Row
- Greimas, A.-J. (1969): "Grundtræk af en narrativ grammatik". I: *Poetik. Tidsskrift for æstetik litteraturvidenskab*. Serie II, nr. 3, 1969, p.1-21. Fransk udg. 1966
- Greimas, A.-J. (1974): *Strukturel semantik*. København: Borgen
- Greimas, A.-J. (1987): *On Meaning. Selective Writings in Semiotic Theory*. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Grodal, Torben Kragh & Peter Madsen (1974): "Tekststrukturer". I: Grodal, Torben Kragh & Røder, Viggo (udg.): *Tekststrukturer. En indføring i tematisk og narratologisk tekstanalyse*. København: Borgen/Basis. p. 10-229
- Grønkjær, Niels & Brandt-Pedersen, Henrik (red.) (2002): *Interesse for Gud. Ni tidssvarende essays*. København: Anis
- Gülich, E. & Raible, W. (1977): *Linguistische Textmodelle. Grundlagen und Möglichkeiten*. München: W. Fink Verlag
- Gülich, Elisabeth and Uta M. Quasthoff (1986): "Story-Telling in Conversation." I: *Poetics*. Vol. 15, Nos.1/2. April 1986. (Special Issue: *Narrative Analysis. An Interdisciplinary Dialogue*). p. 217-242
- Habermas, Jürgen (1996): *Teorien om den kommunikative handling*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag

- Halliday, M. A. K. (1994): *An Introduction to Functional Grammar*. Second Edition. London: Arnold
- Halliday, M. A. K. & Ruqaiya Hasan (1976): *Cohesion in English*. London: Longman
- Hardmeier, Christof (1986): "Old Testament Exegesis and Linguistic Narrative Research." I: *Poetics*. Vol. 15, Nos.1/2. April 1986. (Special Issue: *Narrative Analysis. An Interdisciplinary Dialogue*). p. 89-109
- Henriksen, Carol (red.) (2001): *Can you reach the salt? Pragmatikkens klassiske tekster*. København: Roskilde Universitetsforlag
- Herman, David (1999): "Introduction: Narratologies". I: David Herman (red.): *Narratologies*. Columbus: Ohio State University. p. 1-30
- Herman, David (2002): *Story Logic. Problems and Possibilities of Narrative*. Lincoln and London: University of Nebraska Press
- Hudson, R. (1996): *Sociolinguistics*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press
- Jakobson, Roman (1979): "Grammatisk parallelisme og dens russiske facet." I: Roman Jakobson: *Elementer, funktioner og strukturer i sproget. Udvalgte artikler om sprogvidenskab og semiotik*. København: Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck. p. 238-266
- Kallmeyer, W. et al.(1974): *Lektürekolleg zur Textlinguistik*. Band 1: Einführung. Band 2: Reader. Frankfurt am Main: Athenäum Fischer
- Kemp, Peter (1999): *Tid og fortælling. Introduktion til Paul Ricoeur*. Århus: Aarhus Universitetsforlag
- Klein, Wolfgang (1978): *Linguistic und Didaktik der Kindersprache im Grundschulalter* Paderborn: Schöningh
- Koselleck, R. (1972): "Einleitung" . I: Brunner, Conze, Koselleck: *Geschichtliche Grundbegriffe, historisches Lexicon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland*, Band 1. Stuttgart: Klett-Gotta. p. XIII-XXVII
- Koselleck, R. (2000): *Vergangene Zukunft*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp (org. 1979)
- Labov, William & Joshua Waletzky (1967): "Narrative analysis: Oral versions of personal experiences". I: Helm (ed.): *Essays on the verbal and visual arts*. Seattle: University of Washington Press. p. 12-44
- Labov, William et. al. (1968): *A study of the non-standard English of Negro and Puerto Rican Speakers in New York City*. Final report, Philadelphia. Office of Education, U. S. Department of Health, Education, and Welfare
- Labov, William (1982): "Speech actions and reactions in personal narrative" I: Tannen (ed.): *Analyzing Discourse: Text and Talk. Georgetown University Round Table on Language and Linguistics 1981*. Washington D. C.: Georgetown University Press. p. 219-246
- Mc Hale, Brian (1978): "Free Indirect Discourse: a survey of recent accounts" I: *Poetics and Theory of Literature* 3 (1978). p. 249-87
- Mikkelsen, Kr. (1894): *Dansk Sproglære*. København: Lehmann & Stages Forlag
- Miller, J. Hillis (2001): *Speech Acts in Literature*. Stanford, Ca.: Stanford University Press
- Møller, Erik (1993): *Mundtlig fortælling – fortællingens struktur og funktion i uformel tale*. Institut for Dansk Dialektforskningens publikationer. København: Reitzel
- Onega, Susana & José Angel García Landa (red.) (1996): *Narratology: An Introduction*. London and New York: Longman
- Prickett, Stephen (1996): *Origins of Narrative: The Romantic Appropriation of the Bible*. Cambridge: Cambridge University Press

- Quasthoff, Uta (1979): "Eine interaktive Funktion von Erzählungen". I: Hans-Georg Soeffner (udg.): *Interpretative Verfahren in den Sozial- und Textwissenschaften*. Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung. p. 104-126.
- Quasthoff, Uta (1980): *Erzählen in Gesprächen*. Tübingen. Gunter Narr Verlag
- Quasthoff, Uta (1986): „Narrative Discourse Patterns as a Matter of Perspective”. I: Johansen, Jørgen Dines & Harly Sonne (eds.): *Pragmatics and Linguistics. Festschrift for Jacob L. Mey*. Odense: Odense University Press. p. 151-162
- Quinn, Philip L. & Charles Taliaferro (red.) (1997): *A Companion to Philosophy of Religion*. Oxford: Blackwell
- Ricoeur, Paul (1984-1988): *Time and Narrative*. Bd. 1-3. Chicago: University of Chicago Press
- Rimmon-Kenan, Shlomith (1983): *Narrative Fiction: Contemporary Poetic*. London and New York: Routledge
- Roberts, Geoffrey (red.) (2001): *The History and Narrative Reader*. London: Routledge
- Schiffrin, Deborah (1994): *Approaches to Discourse*. Oxford: Blackwell
- Searle, John R. (1969): *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press
- Searle, John R. (1979): *Expression and Meaning. Studies in the Theory of Speech Act*. Cambridge. Cambridge University Press
- Sperber, Dan & Deirdre Wilson (1995): *Relevance. Communication & Cognition*. 2. Ed. Oxford and Massachusetts: Blackwell
- Sternberg, Meir (1985): *The Poetics of Biblical Narrative*. Bloomington: Indiana University Press
- Stubbs, Michael (2001): *Words and Phrases. Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell
- Swart, Henriëtte de (1998): *Introduction to Natural Language Semantics*. Stanford, Cal.: CSLI Publications
- Toolan, Michael (1998): *Language in Literature. An Introduction to Stylistics*. London and New York: Arnold
- van Dijk, Teun.A. (1974/75): "Action, action description and narrative". I: *New Literary History*, 1974/75, vol. 6, pp. 273-294
- van Dijk, Teun A. (1980): *Textwissenschaft. Eine interdisziplinäre Einführung*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag
- van Dijk, Teun A. (red) (1985): *Handbook of Discourse Analysis*. Vol. 1-4. London: Academic Press
- van Dijk, Teun A. & Walter Kintsch (1983): *Strategies of Discourse Comprehension*. New York: Academic Press
- Verschueren, Jef (1999): *Understanding Pragmatics*. London: Arnold
- Weinrich, Harald (1976): *Sprache in Texten*. Stuttgart: Klett
- Weinrich, Harald (1977): *Tempus. Besprochene und erzählte Welt*. 2. udgave 1971, 3. oplag Stuttgart: Kohlhammer.
- Wentzel, Knud (2001): *Den globale fortælling*. Odense: Odense Universitetsforlag
- Werth, Paul (1999): *Text worlds: Representing conceptual space in discourse*. Harlow, Essex: Longman
- Wivel, H. G (1901): *Synspunkter for Dansk Sproglære*. København: Det nordiske Forlag
- Østergård, Uffe og Jan Ifversen(1996): *Begreb og historie*. Århus: Center for Kulturforskning, Århus Universitet